

Θανάσης Γαλανάκης*

Έξεγερσης μαμπέτι

Μπορεί κανείς να *σκεφτεῖ* πολλά. Μπορεί, ακόμα τουλάχιστον, να *πεῖ* πολλά. Σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί και να *κάνει* πολλά. Ώστόσο, ὅ,τι κι' ἂν σκεφτεῖ, πεῖ ἢ κάνει, αὐτὸ πού πάντοτε ἔχει καταστατική σημασία εἶναι τὸ σημεῖο ἐκκίνησής του. Κι' ὡς «σημεῖο ἐκκίνησης» δὲν πρέπει νὰ λογίζεται ἡ ἀφορμὴ κάθε σκέψης, λόγου ἢ πράξης, ἀλλὰ ἡ βαθεῖα δομὴ ὄλων αὐτῶν: ἡ θέση, ἡ στάση, ἡ ἀπόφαση.

Λίγη σημασία ἔχει νὰ ὀριστεῖ ὁ χαρακτήρας τῆς ἐξέγερσης ἢ τὸ ποιοτικὸ της ἀποτύπωμα στὸν χωροχρόνο. Εἴτε ἀμφισβητεῖ τὴ συγχρονία μὲ τὰ ὄπλα τῆς τελευταίας, εἴτε ἐλέγχει τὴν παράδοση ἀπέναντι στὸ καινούργιο (πὺ στανικὰ λογίζεται ὡς ὀρθό), εἴτε ἀποδομεῖ τὴν παράδοση μὲ ἀπαρχαιωμένα ἐργαλεῖα πὺ κάποτε ὑπῆρξαν πράγματι μοντέρνα, ἡ ἐξέγερση εἶναι πάνω ἀπ' ὄλα μιὰ θέση, μιὰ στάση, μιὰ ἀπόφαση.

Συζητήσεις περὶ τοῦ ποιοῖ θὰ τὴ στελεχώσουν, ἢ ποιὰ ἀτζέντα θὰ ἐξυπηρετηθεῖ, ἢ πῶς θὰ ὀργανωθεῖ ἡ κοινότητα καὶ οἱ συλλογικότητές της, ἔτσι ὡστε νὰ μὴν κλυδωνιστοῦν ἀπ' τὸν ἀντίκτυπό της, εἶναι διδακτισμοὶ πὺ λειτουργοῦν σὰν τὶς σακοῦλες μὲ τὰ μπάζα στὶς ὄχθες τῶν ποταμῶν· ἐνῶ ἀρχικὰ ἐπιτυγχάνουν τὴν ἐκτροπὴ προκαλῶντας ἀνακούφιση, ἀργὰ ἢ γρήγορα καταρρέουν, δημιουργῶντας παραποτάμους, χειμάρρους καὶ ρέματα. Αὐτὸ πὺ ὡφελεῖ, λοιπόν, εἶναι νὰ ἀναλογιστεῖ κανεῖς ἕνα καὶ μόνο πράγμα, κι' αὐτὸ δὲν εἶναι ἄλλο ἀπὸ τὶς βαθύτερα ἀναγκαῖες προὑποθέσεις τῆς ἐξέγερσης.

Ἀτομικὴ ἢ συλλογικὴ, ἀστικὴ ἢ ἐργατικὴ, θεσμικὰ πολιτιστικὴ ἢ λαϊκὴ κι' "ἀπὸ τὰ κάτω", ἡ ἐξέγερση καλεῖται ν' ἀπαντήσῃ σὲ ἕνα δῖλημμα: «Ὅλα ἢ τίποτα», δημιουργῶντας ὑποχρεώσεις στὸ ὑποκείμενο πὺ τὴν κινεῖ, οἱ ὀποῖες δὲν χωρᾶνε βολικὸς συμβιβασμοὺς ἢ ὑπαναχωρήσεις. Ὁ γνήσια ἐξεγερμένος ὀφείλει νὰ γνωρίζει ὅτι πιθανότατα στὸ τέλος θὰ μείνει μόνος. Ὅφείλει, λοιπόν, νὰ λέει «ὄχι». Ὅφείλει νὰ ἀρνεῖται τὴ σιωπὴ ὡς στάση, ἰδιαιτέρα ὅταν βρῖσκεται ἀπέναντι σὲ ὄ,τι προσβάλλει τὴν κοσμοαντίληψή του. Ὅφείλει νὰ μένει ἀνυποχώρητος μπροστὰ σὲ ὀποιαδήποτε ἐκπτώση (ἠθικὴ, ποιοτικὴ, κ.λπ.), ἀρνούμενος νὰ ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμο μιᾶς ἀπόφασης πὺ θὰ κλονίσει τὴν "ὀρθοστασία" του. Ὅφείλει νὰ

ἀπορρίψει τὴ συνεργασία τοῦ φαύλου, τοῦ πονηροῦ, τοῦ ὑστερόβουλου, ἀκόμα κί ἂν ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα. Ὅφείλει τὴν ἀπροϋπόθετη ἀφοσίωση σὲ αὐτὸ ποὺ ἐκλήθη νὰ ὑπερασπιστεῖ, εἴτε αὐτὸ λέγεται ἰδεολογία, εἴτε λέγεται πολιτισμός, εἴτε ποίηση, εἴτε ἀντιεμπορικές πλέον κατηγορίες ὅπως θρησκεία, πατρίδα, τάξη κ.λπ. Κί ὅλα αὐτὰ τὰ ὀφείλει πρῶτα-πρῶτα στὸν ἴδιο του τὸν ἑαυτό, διότι «οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν».

Προτοῦ, ἐπομένως, ἐπιλέξει κανεὶς γιὰ τί θὰ ἀγωνιστεῖ καὶ θὰ ἐξεγερθεῖ, ἢ μὲ ποιούς, πότε, πῶς κ.τ.λ., κρίνεται σκόπιμη ἕως ἀναγκαία ἡ ἀπάντηση στὰ ἐρωτήματα: «Ἔως ποῦ δύναμαι νὰ φτάσω;» καὶ «Τί σκοπεύω νὰ θυσιάσω;»· ἀναλυτικές περιγραφές τοῦ «Ὅλα ἢ τίποτα». Ἄν ἡ ἀναμέτρηση μπροστὰ στὸν καθρέφτη δὲν καταλήγει στὰ ἄκρα τοῦ διλήμματος (στὴν ὀλοσχερῆ ἐπικράτηση ἢ στὴν ἀνεπίστρεπτη συντριβή), τότε στὸ ὑποκείμενο δὲν ταιριάζει ὁ ρόλος τοῦ ἐξεγερμένου, παρὰ ἡ κομ-ιλ-φὼ ἐκδοχή του: ἐνὸς νευρόσπαστου ποὺ πλάθει μιὰ δημόσια εἰκόνα-πυροτέχνημα – πουλάει, θαμπώνει, τρώει ἡσυχο ψωμί καὶ μετρᾷ θετικές ψήφους στὴ θλιβερὴ ἐπαρχιωτικὴ μας ἐμποροπανήγυρη.

Ἡ ἐξέγερση στραγγαλίζει τὴν ἀνάγκη γιὰ ἐπιβολή, κόβει τὸν ὀμφάλιο λῶρο μὲ τὴ μήτρα ποὺ ταΐζει ὑποπροϊόντα, βάζει φωτιὰ στὴ βιτρίνα τοῦ σοῦπερ-μάρκετ μὲ τὰ μοδάτα συνολάκια τοῦ συρμοῦ. Ἡ ἐξέγερση κοστίζει.

* Συγγραφέας